

NU KNJ. 21 STR. 1—200 ZAGREB 1984.

UDK 39(05) YU ISSN 0547—2504

NARODNA UMJETNOST

**GODIŠNJAK ZAVODA ZA ISTRAŽIVANJE FOLK-
KLORA INSTITUTA ZA FILOLOGIJU I FOLKLO-
RISTIKU**

(PRIJE INSTITUT ZA NARODNU UMJETNOST)

UREDNIŠTVO:

Jerko Bezić
Maja Bošković-Stulli
Zorica Rajković
Dunja Rihtman-Auguštin
(glavna i odgovorna
urednica)

UREDNIČKO VIJEĆE:

Olinko Delorko
Marijana Gušić
Ivan Ivančan
Zoran Palčok

Adresa uredništva:

Zavod za istraživanje folklor
Ul. socijalističke revolucije 17
P. P. 975
41000 Zagreb
Telefon: 410-617, 440-880

Izdavanje časopisa sufinancira Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad
SR Hrvatske (SIZ — VII)

Istraživanja su obavljena u okviru Projekta 76 (Istraživanje razvoja nacionalne kulture
i kulturnih vrijednosti u SR Hrvatskoj te izrada etnološke karte).

Naslovna stranica: Josip Vaništa • Grafička urednica: Maja Kožić • Lektor i korektor:
Branko Erdeljac • Tiskanje dovršeno 1985. • Tisak: »Štamparija obrazaca«, Zagreb.

KRONIKA

- Dunja Rihtman-Auguštin:** **Trideset i pet godina rada Zavoda za istraživanje folkloru** (pregledni članak) 11
- Okrugli stol »Folklor i usmena komunikacija«** (Zagreb, 22. 11. 1983) (pregledni članak) 35

RASPRAVE I OSVRTI

- Petar Šimunović:** **Šklavunske naseobine u južnoj Italiji i naša prva zapisana bugarščica** (izvorni znanstveni rad) 53
- Lydija Sklevicky:** **Matrijarhat: prijevor mitologije, ideologije i utopije** (izvorni znanstveni rad) 69
- Eugene A. Hammel:** **Odnosi među etnografijom, etnologijom, povijesti i demografijom** (izvorni znanstveni rad) 77

PRIKAZI I KRITIKE

NEKROLOZI

INDEKS PRIKAZANIH KNJIGA

Albanske junačke pjesme. A. Nazor (pregledni članak, UDK 39)	122
Antropologija žene. O. Supek-Zupan (pregledni članak, UDK 39)	151
Armenische Märchen. M. Bošković-Stulli (pregledni članak, UDK 39)	99
Artes populares. J. Grbić (pregledni članak, UDK 39)	191
Bolske fjabe i gočice. Lj. Marks (pregledni članak, UDK 39)	101
Bošković-Stulli, M. Usmena književnost nekad i danas Lj. Marks (pregledni članak, UDK 39)	89
Čolović, I. Književnost na groblju. Z. Rajković (pregledni članak, UDK 39)	101
Deutsche Volkslieder mit ihren Melodien. N. Rítig-Beljak (pregledni članak, UDK 39)	110
Domaći zabavnik pisan prema staroj poznatoj knjizi Večiti ili stogodišnji kalendar. D. Zečević (pregledni članak, UDK 39)	128
Dovženok, G. V. Ukrains'kyj dytjačyj fol'klor (viršovani žanry). D. Poljak (pregledni članak, UDK 39)	166
Erzählgut der Kroaten aus Stinatz im südlichen Burgenland. M. Bošković-Stulli (pregledni članak, UDK 39)	96
Festa. D. Rihtman-Auguštin (pregledni članak, UDK 39)	141
Folklór társadalom művészeti, 12. J. Grbić (pregledni članak, UDK 39)	192
Le folklore de l'enfance. I. Lozica (pregledni članak, UDK 39)	165
Folklorica: Festschrift for Felix J. Oinas. N. Rítig-Beljak (pregledni članak, UDK 39)	186
Gaignebet, C. Le Folklore Obscène des Enfants. I. Lozica (pregledni članak, UDK 39)	163
Gaunt, D. Memoir on History and Anthropology, M. Povržanović (pregledni članak, UDK 39)	149
Gedenkschrift für L. Schmidt (1912—1981) zum 70. Geburtstag. V. Belaj (pregledni članak, UDK 39)	184

Geertz, C. Negara. S. Zorić (pregledni članak, UDK 39)	171	171
Goldschmidt, A. Handbuch des deutschen Volkstanzes. S. Sremac (pregledni članak, UDK 39)	138	138
György, M. A magyar körtánc és európai rokonsága. S. Sremac (pregledni članak, UDK 39)	136	136
Jahrbuch für Volksliedforschung. D. Zečević (pregledni članak, UDK 39)	184	184
Jeřábek, R. s kolektivem, Proměni jihomoravske vesnice. V. Belaj (pregledni članak, UDK 39)	161	
Kleut, M. Lirske narodne pesme u Letopisu Matice srpske. T. Perić-Polonijo (pregledni članak, UDK 39)	113	
Koljević, S. Ka počtici narodnog pesništva. M. Kleut (pregledni članak, UDK 39)	114	114
Kulenović, T. Pozorište Azije. S. Zorić (pregledni članak, UDK 39)	168	168
Kumer, Z. Ljudska glasbila in godci na Slovenskem. K. Galin (pregledni članak, UDK 39)	133	133
Lidova stavbeni kultura v československých Karpatech a přilehlých územích. A. Muraj (pregledni članak, UDK 39)	161	161
Maglajlić, M. Od zbilje do pjesme. A. Nazor (pregledni članak, UDK 39)	119	119
Maticki, M. Epika ustanka. A. Nazor (pregledni članak, UDK 39)	121	121
Mijatović, A. Senjski uskoci u narodnoj pjesmi i povijesti. M. Kleut (pregledni članak, UDK 39)	119	119
Mos, M. Sociologija i antropologija. O. Supek-Zupan (pregledni članak, UDK 39)	154	154
Mrsne priče. M. Kleut (pregledni članak, UDK 39)	100	100
Na poti k etnologiji. M. Povržanović (pregledni članak, UDK 39)	183	183
Naitre, vivre et mourir. O. Supek-Zupan (pregledni članak, UDK 39)	144	144
Netting, R. M. Balancing on an Alp. M. Povržanović (pregledni članak, UDK 39)	158	158
Paščenko, E. N. V. Nazor i fol'klorizam v horvatskoj literature. A. Nazor (pregledni članak, UDK 39)	124	124
Pavličić, P. Književna genologija. T. Perić-Polonijo (pregledni članak, UDK 39)	92	92
Povlović, M. Antologija lirske narodne poezije. T. Perić-Polonijo (pregledni članak, UDK 39)	111	111
Petrović, Đ. i Prošić-Dvornić, M. Narodna umetnost. Z. Košćević (pregledni članak, UDK 39)	129	129
Pravdjuk, O. Metodyka zapysuvannja muzyčnogo fol'klora. J. Bezić (pregledni članak, UDK 39)	134	134
Putilov, B. N. Geroičeskij èpos černogorcev. T. Perić-Polonijo (pregledni članak, UDK 39)	117	117
Radenković, Lj. Narodne basme i bajanja. I. Lozica (pregledni članak, UDK 39)	167	167

Radić, N. Trbuom za krvom. D. Zečević (pregledni članak, UDK 39)	126
Raskovnik. A. Nazor (pregledni članak, UDK 39)	189
Royce Peterson, A. The Anthropology of Dance. S. Zorić (pregledni članak, UDK 39)	139
Röllin W. i Bruhin A. »Die alti Rellete« von Wollerau. M. Povrzanović (pregledni članak, UDK 39)	159
Sazdov, T. Pregled na makedonskata narodna proza. A. Popvasileva (pregledni članak, UDK 39)	104
Sibilla, P. Una comunità Walser delle Alpi. M. Povrzanović (pregledni članak, UDK 39)	156
Simpozium posveten na životot i deloto na Marko Cepenkov. A. Nazor (pregledni članak, UDK 39)	187
Slavjanskij i balkanskij fol'klor. I. Lozica (pregledni članak, UDK 39)	168
Social Sciences in China. M. Dalbello (pregledni članak, UDK 39)	174
Stepanov, S. Glagoljaško pjevanje u Poljcima kod Splita. C. Doliner (pregledni članak, UDK 39)	131
Singala-mingala. Usmene pripovijetke. P. Pavličić (pregledni članak, UDK 39)	94
Theweleit, K. Muške fantazije. D. Zečević (pregledni članak, UDK 39)	153
Traditiones. A. Muraj (pregledni članak, UDK 39)	181
Ukraïns'ki narodni pisni v zapysah Sofii Tobilevyč. D. Poljak (pregledni članak, UDK 39)	123
Vargyas, L. Hungarian Ballads and the European Ballad Tradition. Z. Kumer (pregledni članak, UDK 39)	106
Versuche der Zivilisation zu entkommen. D. Rihtman-Auguštin (pregledni članak, UDK 39)	148
Vesil'ni pisni u dvoh knygah. D. Poljak (pregledni članak, UDK 39)	113
Weber-Kellermann, I. Das Buch der Weihnachtslieder. G. Marošević (pregledni članak, UDK 39)	135
Zbornik za narodni život i obiçaje Južnih Slavena, Knjiga 49. Z. Rajković (pregledni članak, UDK 39)	179
Zečević, D. Pučko književno štivo u hrvatskim kalendarima prve polovice 19. stoljeća. M. Kleut (pregledni članak, UDK 39)	91
Zgodovinske vzporednice slovenske in hrvaške etnologije — 1. A. Muraj (pregledni članak, UDK 39)	180

NARODNA
UMJETNOST

Kronika

DUNJA RIHTMAN-AUGUŠTIN

(Zagreb)

NARODNA
UMJETNOST

1984

KNJIGA 21

UDK 39

Pregledni članak

Trideset i pet godina rada Zavoda za istraživanje folklor

Znanstvena orijentacija Instituta za narodnu umjetnost ostvarivala se u terenskom istraživanju, sređivanju građe i studijskom radu i u najužoj suradnji folklorista i etnologa. Takva orijentacija nastavljena je u Zavodu za istraživanje folklor a područje istraživanja prošireno je na suvremene pojave. Istodobno se razvijao teorijski pristup.

U drugom dijelu teksta prikazana je konkretna djelatnost Zavoda u razdoblju 1978 — 1984.

1. Osnovne tendencije u znanstvenoistraživačkom radu

Kad je 1948. osnovan Institut za narodnu umjetnost, bilo je ubrzo jasno da se muzikološka istraživanja narodne glazbe, koja je tada vodio akademik Vinko Žganec, moraju upotpuniti istraživanjem tekstova, najprije pjesama a zatim i proze. Osim toga istraživanje folklorne glazbe povuklo je za sobom istraživanje folklornog plesa. Daljnje i sve kompleksnije proučavanje folklor upozorilo je na potrebu istraživanja narodnih običaja jer se baš u običajima najčešće javlja samo folklorno stvaralaštvo.

Tako je već u ranim godinama postojanja Instituta postalo prirodno da se na zajedničkom istraživačkom radu okupe muzikolozi odnosno etnomuzikolozi, istraživači usmene književnosti i napokon etnolozi: istraživači plesa i običaja.

Od osnutka Instituta, sadašnjega Zavoda za istraživanje folkloru, prošlo je već više od trideset i pet godina. Izmijenile su se tri odnosno četiri generacije istraživača. Izmijenio se donekle pristup folkloru a i sam folklor. Ali ta osnovna, bitna orijentacija, orijentacija suradnje među etnologijom i folkloristikom u Institutu se razvijala trajno.

Ona se razabire i iz organizacijske strukture Instituta odnosno Zavoda koji sada ima odsjek za usmenu i pučku književnost, odsjek za folklorno kazalište, odsjek za folklornu glazbu, odsjek za folklorni ples te odsjek za običaje, a uz to dokumentaciju i biblioteku.

Ima još jedna konstanta u radu Zavoda za istraživanje folkloru. Ta metodološka konstanta realizira se na crti terensko istraživanje i skupljanje građe, sređivanje te građe i studijski rad (pisanje i objavljivanje studija). Tim putem i tim redosljedom već se više od trideset i pet godina nastoji istraživati folklor u Hrvatskoj.

Naravno, time ne mislim reći da se trideset i pet godina istražuje na isti način. Dogodile su se u tim godinama neke vrlo značajne promjene s jedne strane na samom terenu i u poimanju terena a s druge strane u profilu istraživača i samih znanosti. Ponajprije, u početnom razdoblju rada Instituta još je postojalo selo koje je živjelo, da tako kažemo, manje ili više statičnim životom. Nije još bilo intenzivnih komunikacija. Bilo je i dosta nepismenosti: nisu još počeli prodirati mediji masovnih komunikacija. Godine 1948. kad je osnovan Institut, u Hrvatskoj je bilo tek 85 000 radio-pretpatnika. Migracije koje će odvesti mlade sa sela u gradove tek su bile počele. To je, dakle, još bilo selo zajedničkog druženja i usmenog stvaralaštva tradicijskih motiva i stilova. Oblici druženja i zabave, simbolizacija života i ljudskih odnosa nije još bila pod snažnim udarom suvremenih ekonomskih i društvenih promjena, još se nije bila dogodila ni industrijalizacija ni revolucija komunikacija.¹ Jedva je bila započela obnova zemlje; o potrošnji se još nije moglo ni sanjati.

Prvi značajni zajednički pothvat Instituta za narodnu umjetnost obilježen je tim prilikama ali i rodoljubivim poticajem. To je naime vrijeme konačnog pripojenja Istre domovini i ekipa istraživača iz Instituta polazi na teren u Istru. Rezultat je obilata građa i tri knjige: »Istarske narodne priče«, »Istarske narodne pjesme«, »Istarski narodni plesovi«. Nije u tim knjigama samo usmenoknjiževna građa ili samo etnokoreologija Istre. U njima je, u popratnim tekstovima i objašnjenjima, u bilješkama sadržana gotovo cijela jedna mala etnografija Istre.

U prvim godinama rada Instituta prilike su bile teške, oskudica velika. Na teren se nije išlo automobilima nego ne baš redovitim prijevoznim sredstvima (što je uostalom i kasnije gotovo uvijek bila praksa istraživača Instituta). Nije bilo hotela za ugodan smještaj: istraživači su boravili u neudobnim kućicama uživajući gostoprimstvo svojih kazivača. Kažu da je jednom prilikom muzikolog Stjepan Stepanov otišao u Žumberak i da se mjesec dana za njega nije znalo. Vratio se s obiljem građe: kažu kao da je buldožerom prekopao teren.

¹ Jedanaest godina kasnije (1959) u Hrvatskoj ima 2 000 TV pretpatnika. Radi usporedbe navodim podatke iz 1981. za SR Hrvatsku: 1 153 000 radio-pretpatnika i 1 137 000 TV pretpatnika.

Nije bilo u početku tehničkih pomagala. Bilježilo se rukom, pamtilo, crtalo. Nakon Istre nastavljaju se regionalna istraživanja. Istraživači Instituta rade na Baniji i Kordunu, u Lici, zatim dolazi projekt istraživanja južne i srednje Dalmacije i otoka (Brač, Zlarin), pojedini tereni u Slavoniji, gradišćanski Hrvati, Česi u Hrvatskoj i Hrvati u Slovačkoj i mnogi drugi.

Osim građe o folklornom stvaralaštvu koja je sređena i pohranjena u Zavodu rezultati nekih regionalnih istraživanja objavljeni su u »Narodnoj umjetnosti«. To su »Studije i građa o Sinjskoj krajini«, »Folklor Gupčeva zavičaja«, »Folklor otoka Brača« i najnovije »Povijest i tradicije otoka Zlarina«.

Obrazac tih monografija zapravo je konstantan i obuhvaća monografske priloge o pojedinim oblicima folklornog stvaralaštva, priloge o načinu života odnosno o materijalnoj kulturi i priloge o povijesti kraja odnosno regije (Sinj, Zlarin).

Promjena se događa u koncepciji regije. Dok se u prvim godinama regija obuhvaćala dosta široko, pri realizaciji se išlo na sve uže sredine. Pokazalo se da se samo u povijesno i prostorno jasno određenim cjelinama mogu konzistentno dubinski istražiti folklorne pojave, njihova prošlost i sadašnjost. Tako pomalo dolazimo do metodoloških pitanja koja su se, čini mi se, u radu Instituta odnosno Zavoda rješavala u hodu.

Pri tom je potrebno nešto reći o profilu istraživača.

Generacija folklorista koja je utemeljila Institut u stvari nije bila školovana folkloristički jednostavno zato što je to do tada jedva bilo moguće. Folklorom su se u prvo vrijeme bavili i istraživali ga ljubitelji, zanesenjaci ili stručnjaci nekih drugih područja, najčešće istinski pregaoci koji su obrazovanje o folkloru stjecali usporedno s istraživanjem. Od samih početaka uz istraživački rad u Institutu se razvijaju dokumentacija i biblioteka koja obuhvaća sva folkloristička i dio etnoloških područja. No uskoro dolazi nova generacija suradnika koji su adekvatno obrazovani. Oni stječu znanstvena zvanja odnosno izrađuju doktorate. Doktorske teze koje se rade u Institutu rješavaju neka bitna pitanja folkloristike i etnologije. Tako Maja Bošković-Stulli brani radnju koja je zapravo monografija o jednom tipu narodne pripovijetke a Ivan Ivančan radi monografiju o korčulanskoj kumpaniji.

Godine 1962. izlazi prvi broj godišnjaka »Narodna umjetnost«. To je već petnaesta godina rada Instituta i Zoran Palčok u uvodu utvrđuje da zbirke originalne građe koje su skupljene u Institutu čine »izvanrednu osnovu za razvitak suvremene folkloristike« (»Narodna umjetnost« 1, 1962, str. 4).

Početne pretpostavke, više ili manje eksplicitno formulirane, otprilike su polazile od toga da je potrebno:

- a) skupiti i sačuvati folklornu građu hrvatskog naroda i Hrvata koji žive izvan Jugoslavije jednako kao i folklornu građu naroda i narodnosti koji žive u SR Hrvatskoj,
- b) analizirati folklornu građu komparativno i povijesno,
- c) kritički istražiti starije izvore folklorne građe,
- d) izdavati zbirke narodnih umotvorina,

- e) istraživati odnos folklornog stvaralaštva i suvremene kulture i biti prisutan u suvremenom kulturnom stvaralaštvu (književnom, scenskom, u medijima).

Skupljanje i analiza folklorne građe jednako kao kritički pristup dotadašnjim izvorima ali i dotadašnjoj folkloristici urodio je novom valorizacijom folklornog stvaralaštva koja je naročito došla do izražaja u edicijama »Pet stoljeća hrvatske književnosti«. Danas bi taj doprinos Instituta trebalo ponovo vrednovati. Olinko Delorko i Maja Bošković-Stulli su naime tada upozorili na nepoznate vrijednosti narodne poezije u usporedbi s pisanom poezijom i na značenje nekih vrsta i oblika izvan famoznih ciklusa. Mjereći je mjerilima književne estetike omogućili su da se počne razvijati jedan posve novi senzibilitet za hrvatsku narodnu poeziju i prozu, za dijalektalnu poeziju i prozu i njihove specifične izraze. Nikola Bonifačić Rožin izašao je s nečim dotad nepoznatim: folklornim teatarskim stvaralaštvom. Maja Bošković-Stulli prva je usmenu književnost smjestila u znanstvene okvire suvremene folkloristike s jedne strane a s druge strane u kontekst narodnog života, ali i u kontekst hrvatske književnosti. Upozorila je, među ostalim, i na pučku književnost; dotad neprimijećenu u folkloristici.

Osim terenskog rada u to se vrijeme rade bibliografije iz starije publicistike i iz arhiva i u njima pronalaze zapisi usmenoga stvaralaštva. Polemizira se s nestručnim pristupima i postupcima u folkloristici, reagira se na primjenu folkloru i surađuje stručnim savjetima u različitim kulturnim priredbama koje primjenjuju folklor.

Slabo financiran, katkad na rubu vlastitoga održanja, uz prijetnju glasova, u nekim znanstvenim krugovima, o tome treba li nam uopće takav Institut — taj se mali znanstveni kolektiv održava, pomlađuje i izgrađuje; razvija i dalje biblioteku i dokumentaciju, nabavlja suvremenu opremu, uspostavlja kontakte u zemlji i u svijetu, razmjenjuje publikacije. I dalje se marljivo i redovito odlazi na teren i istražuje.

No vremena se mijenjaju. Mijenja se teren. Poznate promjene koje su se dogodile u godinama industrijalizacije i urbanizacije, obnove, odlaska ljudi sa sela u gradove i na privremeni rad u inozemstvo, u godinama prosperiteta i potrošnje — počinju se očitavati i u folklornom stvaralaštvu. Umjesto cjelovitih usmenih priča i pjesama ili pak običaja istraživači nailaze na fragmente; odlazeći u selo do kazivača saznaju da je kazivač u gradu na poslu, očekujući mnogo na nekom terenu nailaze na malo građe, ne očekujući ništa na drugom terenu nailaze na suvremeno stvaralaštvo. To traje sve do današnjih dana premda su danas istraživači katkad gotovo posljednji slušatelji nekih dobrih, izvornih kazivača.

Počinje se javljati dvostruka dilema: jesu li tradicijsko folklorno stvaralaštvo i običaji jedini vrijedni istraživanja, odnosno ima li folklornoga blaga i običaja u suvremenom svijetu, u gradu. A ako ga ima u gradu, da li ondje žive samo kao relikti, kao stvaralaštvo doseljenika ili pak grad i ljudske grupe u gradu stvaraju novi, suvremeni folklor i običaje. I druga dilema: da li istraživati tradicijski folklor, stare forme ili novi?

Mogla bih reći da se ova potonja dilema u praksi Zavoda gotovo nikada nije realizirala. Kritika romantičnih pogleda na folklor prisutna je u radu Instituta u pismenom obliku još od prvog broja »Narodne umjetnosti«. Cijeneci izvanredno takozvani izvorni ili tradicijski folklor istraživači Instituta nisu nikad gubili iz vida suvremeno stvaralaštvo, čak ni onda kad je ono gubilo estetsku bitku s tradicijskim oblicima. Dapače, te suvremene pojave bile su uvijek jedan međaš vrednovanja.

Prema tome u praksi je bilo jasno da treba bilježiti i jedno i drugo, da treba obraćati pažnju na jedno i na drugo. Pri tome su se istraživači donekle razlikovali s obzirom na osobne afinitete i s obzirom na građu i kulturni kontekst na koji su na terenu nailazili. Tako je istraživač plesa ili običaja morao voditi računa o suvremenim funkcijama tih pojava u svakodnevnom i prazničnom životu, a istraživač poezije mogao je i zanemariti funkcije ili ih katkad ostaviti u drugom planu da bi valorizirao usmenoknjiževnu građu.

No bez obzira na osobni pristup problem je bio jasan i valjalo ga je i teorijski riješiti. To su već sedamdesete godine. U svijetu se folkloristika sve više konstituira kao znanost. Etnologija, snažno potaknuta strukturalizmom, promišlja sebe. Zahtjevi za teorijom pretvaraju se u teorijska razmatranja.

U tom okviru treba promatrati i projekt koji u Institutu (uz neke otpore akademskih krugova izvan Instituta) počinje pod naslovom »Transformacija folklornih tradicija u suvremenoj kulturi« da bi bio nastavljen pod naslovom »Interakcija folklornih tradicija i suvremene kulture«, a da bi studije koje su izrađene u okviru toga projekta bile objavljene pod zajedničkim naslovom »Istraživanje folkloru danas«. Promjene naslova projekta nisu slučajne niti samo simbolične. One označuju pomake u istraživanju. One su zapravo rezultat istraživanja.

Kao što sam pokazala, istraživanje transformacija folklornih tradicija i običaja nametnuo je teren, to jest život i društveno-ekonomske i kulturne promjene. Samo pak istraživanje transformacija pokazalo je da se te transformacije ne događaju prvi put u povijesti folkloru i običaja. Pokazale su nešto što smo svi zapravo znali, to jest da folklorna tvorevina i šire — kulturna pojava živi samo pod uvjetom da se mijenja s duhom vremena, s ljudima i njihovim senzibilitetom. To ne znači da tom tvrdnjom negiram kontinuitet; njome jednostavno samo naglašavam značenje procesa mijene.

Radilo se dakle o potrebi istraživanja ne transformacija, jer te su transformacije trajne — nego interakcija folklornih tradicija i suvremene kulture: života tih tradicija u suvremenoj kulturi ali i njihove druge egzistencije u suvremenim kulturnim medijima i u industriji zabave. Radilo se također i o tome da se otkrije koje su i kakve te sredine koje u današnje vrijeme mogu kreirati folklorno djelo, a i to gdje se i kakvi običaji danas održavaju ili stvaraju novi.

Rezultati istraživanja koji su objavljeni u »Narodnoj umjetnosti« u brojevima 13, 14, 15 i 16 locirali su folklorno stvaralaštvo i običaje među nama samima, a ne u nekom »narodu« koji je netko drugi, netko izvan istraživačeva svijeta. To folklorno stvaralaštvo, kao i nekad — kreiraju grupe ljudi koji se susreću u neposrednom usmenom kontaktu i koje su vezane različitim socijal-

nim nitima a nisu neovisne o općem društvenom sustavu, premda svojim stvaralaštvom i svojim običajima mogu polagano i nevidljivo djelovati na taj opći sustav. Iako je dugo dominirala teorija o ujednačavajućoj moći suvremene civilizacije i njezinih komunikacijskih medija, istraživanja suvremenog folklornog stvaralaštva u gradu jednako kao i na selu pokazuju da se ljudska grupa i dalje postojano tom ujednačavanju opire.

Ne radi se dakle ni o transformaciji ni o interakciji folklornih tradicija i suvremene kulture, odnosno ne radi se samo o tome, nego **uz to ili prije svega toga o, suvremenom folkloru.** Taj folklor i ta kultura tu su pokraj nas. Zato ih najčešće ne primjećujemo. Zbog suvremenog načina života i utjecaja tehnologije na promjene u društvu vrlo se brzo mijenjaju pa često nema vremena da se stalože i postignu neku svoju estetiku. No kad se radi o običajima i načinu života, onda možemo mirne duše reći da makar traju kraće i brže se zaboravljaju od onih nekadašnjih u seoskim zajednicama u kojima su se odnosi mnogo sporije mijenjali — da uza sve to sadašnji običaji imaju jednaku snagu i jednako obavezuju ljudsku grupu u kojoj nastaju kao što su to običaji uvijek činili.

No suvremeno istraživanje gotovo da uopće ne podnosi granicu među folkloristikom i etnologijom. Ono je moguće samo u najužoj suradnji tih dviju znanosti. Polazimo od toga da se folkloristika bavi spontanom stvaralaštvom ljudskih grupa i da se posebno bavi umjetničkim vrijednostima toga stvaralaštva, imajući uvijek na umu društveni i kulturni kontekst toga stvaralaštva. Jednako tako polazimo od toga da se etnologija bavi kulturom ljudskih grupa, tj. načinom života i mišljenja o tom životu, oboje odvojeno od općih društvenih tokova i u isto vrijeme pod snažnim utjecajem općih društvenih tokova i društvenih sistema. Konkretno od takvog doista interdisciplinarnog pristupa dosad je možda najveću korist imalo etnološko istraživanje običaja, koje je baš u Institutu prvi put kod nas počelo upozoravati na dvije razine običaja: zamišljenu i stvarnu i na dvije realizacije običaja: socijalnu i simboličku.

Još je jedna granica koju suvremeno istraživanje kulture i folkloru teško podnosi: to je ona između povijesti i sadašnjosti. Kulturne pojave i folklorno stvaralaštvo gotovo je posve nemoguće razumjeti ako se ne istraži njihova povijest. No za razliku od kulturno-historijskog etnološkog istraživanja ovdje se ne postavlja zahtjev za istraživanje porijekla pojave nego za interpretacijom pojave u njezinu dijakronijskom i sinkronijskom kontekstu i procesu promjena.

To su dakle okosnice metodologije koja se sada razvija u Zavodu za istraživanje folkloru koji to ime nosi od godine 1977, tj. od integracije sa Staroslavenskim zavodom »Svetozar Ritig« i Zavodom za jezik u Institutu za filologiju i folkloristiku. Promjena imena u stvari označila je pomak u istraživačkoj općici koji se u to vrijeme već bio dogodio, pomak od istraživanja »narodne umjetnosti« prema istraživanju folklornih pojava i običaja u prošlosti i sadašnjosti.

No u okviru spomenutih okosnica pojedini istraživači razvijaju vlastitu metodologiju. Ujedno u timskom radu na monografijama i nekim zajedničkim temama raspravljaju se nove teorijske mogućnosti pa se od istraživača do istraživača, od rada do rada zapažaju veće ili manje razlike.

2. Prikaz djelatnosti 1978—1983.

Objavljivanje prikaza rada Instituta za narodnu umjetnost odnosno Zavoda za istraživanje folklor postalo je već redovitim u našem godišnjaku. Prvi pregled rada objavljen je u »Narodnoj umjetnosti« knj. 1, 1962, str. 3—13.

U redovitim razmacima izvještaji o djelatnosti, bibliografija suradnika i podaci o dokumentaciji Instituta objavljeni su u knjigama 5—6, 1967—1968, str. 667—669; 7, 1969—1970, str. 287—295; 10, 1973, str. 501—527 i 16, 1979, str. 177—200.

U posljednjem prikazu rada obuhvaćena je godina 1978. Stoga ću sada² prikazati razdoblje od početka godine 1979. do kraja 1984.

Znanstveni rad

Ukupni znanstveni rad u Zavodu za istraživanje folklor u tom razdoblju odvija se u projektu »Istraživanje folklor u Hrvatskoj«, a od godine 1982. na temelju **projekta 76, »Istraživanje razvoja nacionalne kulture i kulturnih vrijednosti u SR Hrvatskoj te izrada etnološke karte«** koji financira Samoupravna interesna zajednica za znanost SIZ VII. U taj projekt uključen je dugogodišnji program rada Zavoda, pa se neke teme nastavljaju na već prije obavljena istraživanja.

Polazeći od opisanih metodoloških pretpostavki i na temelju kontinuiranih terenskih i drugih istraživanja u razdoblju o kojem izvješćujem završeni su pojedini dijelovi projekta, dok su drugi veći istraživački i studijski poslovi započeti ili su pak postignuti rezultati koji nagovješćuju uspješan završetak. S obzirom na zahtjeve Zakona o organizaciji znanstvenog rada veći broj suradnika Zavoda u okviru istraživačkih projekata priprema i dovršava doktorske i magistarske radnje. U ovom prikazu rada primijenit ću ovaj redoslijed:

1. Dovořeni timski projekti
2. Monografska istraživanja pojedinih tema s područja:
 - a) usmene i pučke književnosti
 - b) folklornog kazališta
 - c) folklorne glazbe
 - d) folklornog plesa
3. Etnološka istraživanja
4. Terenska istraživanja
5. Folklor i primjena folklor

² Ovaj tekst bio je priređen u povodu trideset i pete godišnjice rada Zavoda za istraživanje folklor. Zbog uredničkih razloga nije mogao biti tiskan u godini 1983. Objavljujući ga stoga godinu dana kasnije izvješćujem o djelatnosti do kraja 1984.

6. Sređivanje građe
7. Ostala znanstvena djelatnost Zavoda i njegovih suradnika.

1. TIMSKI PROJEKTI

Tradicija je Instituta za narodnu umjetnost odnosno Zavoda za istraživanje folkloru da se redovito uz individualna istraživanja provode i timska. U prošlosti bila su to regionalna istraživanja kojima su se zatim pridružila tematska. Takvo je tematsko istraživanje bilo i ono o interakciji folklornih tradicija i suvremene kulture koje je završeno objavljivanjem rasprava u »Narodnoj umjetnosti« br. 13, 14, 15 i djelomično 16. Rezultat toga istraživanja osim samih objavljenih rasprava i građe, te odgovarajućih spoznaja jest izrastanje tima istraživača koji i dalje razvijaju teorijske pretpostavke moderne folkloristike i etnologije. To se osjeća i u dva značajna timska projekta koji su ostvareni u ovom razdoblju:

1) Povijest i tradicije otoka Zlarina. Suradnici Zavoda istraživali su na Zlarinu u pedesetim i u sedamdesetim godinama. Uz to obavljeno je i vrlo detaljno povijesno istraživanje koje je iznijelo na vidjelo dotad nedostupnu građu za ukupnu povijest otoka. Monografski prilozi o Zlarinu obuhvatili su, osim povijesti, usmenu književnost (pociziju i prozu), cjelokupni repertoar folklorne glazbe, tradicijske običaje, nošnju, urođenje kuće i način života zlarinskih težaka, i to prema starijim zapisima, prema sjećanjima samih Zlarinjana i prema suvremenim istraživanjima.

Rasprave su objavljene u dvije knjige godišnjaka »Narodna umjetnost« i kao posebna knjiga (677 str.). Knjiga je bogato opremljena ilustracijama i prikazuje doista zaokruženu cjelinu povijesti i kulture toga maloga otoka. Osim starije i mlade generacije suradnika Zavoda okupila je i ugledne vanjske suradnike.

2) Folklor i usmena komunikacija. Ovaj zbornik bavi se jednim od ključnih pitanja suvremene teorije folkloristike, tj. u kojoj mjeri i s obzirom na koje osobine samoga folkloru ali i različitih procesa usmenoga komuniciranja folkloru i usmeno komuniciranje jedno drugo određuju. Kakvi su odnosi između folkloru i folklornih fenomena kad se mijenja način komunikacije među onima koji stvaraju i onima koji prihvaćaju folklorno djelo? Što se događa kad folklor komuniciran usmeno prelazi u pisani oblik?

Na ta i mnoga druga pitanja pokušali su odgovoriti stručnjaci iz naše zemlje ali i iz SR Njemačke, DR Njemačke, Čehoslovačke, Poljske, SAD, SSSR-a, Italije, Izraela, Mađarske koji su se odazvali na naš poziv. Osamnaest odnosno devetnaest rasprava objavljeno je na njemačkom, engleskom i talijanskom kao posebno izdanje »Narodne umjetnosti« i na hrvatskom jeziku u »Narodnoj umjetnosti« knj. 19, obje u redakciji Maje Bošković-Stulli (tajnik I. Lozica).

Na stručnom sastanku u povodu trideset i pete godišnjice rada Zavoda za istraživanje folkloru valoriziran je spomenuti zbornik i pojedini prilozi u njemu. Rezime rasprave na tom sastanku objavljujemo u ovom svesku (str. 35—50).

2. MONOGRAFSKA ISTRAŽIVANJA

a) Usmena i pučka književnost

Povijest hrvatske usmene i pučke književnosti. Pripremljena u Zavodu, ova je knjiga izašla u izdanju »Libera« godine 1979. Knjiga sadržava dvije zasebne studije od kojih je jedna sinteza povijesti hrvatske usmene književnosti od prvih njezinih zapisa do 19. stoljeća. Toj sintezi prethodi pregled teorijskih pristupa usmenoj književnosti. Autorica je Maja Bošković-Stulli. Druga cjelina bavi se fenomenom pučke književnosti, određuje ga i prikazuje ga kroz povijest kao samostalnu književnu pojavu. Autorica je Divna Zečević.

Pučko književno štivo u hrvatskim kalendarima prve polovice 19. stoljeća monografska je obrada fenomena pučke književnosti na izabranom korpusu hrvatskih kalendara iz prve polovice prošloga stoljeća. Doktorska disertacija Divne Zečević pripremljena je za tisak i objavljena kao izdanje Osječke revije u dvije knjige (tekst i bibliografija, Osijek 1982).

Singala mingala, zbirka usmenih pripovijedaka koju je u okviru Zavoda a za izdavačku kuću »Znanje« priredila Maja Bošković-Stulli u stvari je prvi pokušaj da se taj rod književnosti približi senzibilitetu suvremenoga čitaoca i da usmena književnost konačno i u nas preskoči razinu školske lektire (»Znanje« 1983).

Usmena književnost nekad i danas, zbirka teorijskih rasprava autorice Maje Bošković-Stulli nastalih tijekom istraživanja u Zavodu za istraživanje folklor. Na sinkronoj i na dijakronoj razini autorica se bavi usmenom književnošću u različitim kontekstima (izdavač »Prosveta«, Beograd 1983).

Usmeno pjesništvo u obzorju književnosti. U toj zbirci starijih i novijih, dosad neobjavljenih rasprava autorica Maja Bošković-Stulli u središte pažnje stavlja književno viđenje usmene poezije (izdavač Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1984).

Osim ovih dovršenih radova grupa znanstvenih radnika Zavoda i vanjskih suradnika pripremila je zbirku usmenih pripovijedaka dvojice suvremenih kazivača iz Međimurja. Sustavno se radi na klasifikaciji usmene poezije o čemu će biti izrađena jedna doktorska disertacija. Nastavlja se rad na katalogizaciji balada.

b) Folklorno kazalište

U ovom razdoblju objavljeno je nekoliko rasprava o problemima folklornog kazališta a u toku je rad na teorijskoj studiji o teatrabilnim oblicima folklor u Hrvatskoj (doktorska disertacija).

Grupa suradnika (Bošković-Stulli, Lozica, Perić-Polonijo, Rajković, Supek-Zupan) sudjelovala je na skupu »Dani hvarskog kazališta« 1984. i pripremila više referata o teatrabilnim oblicima folklor.

c) Folklorna glazba

U zajednici s Jugoslavenskom akademijom znanosti i umjetnosti pripremljen je i održan znanstveni skup u povodu 150. obljetnice rođenja Franje Ksavera Kuhača (Zagreb, 20. i 21. studenoga 1984). Suradnici Zavoda (Bezić, Marošević, Perić-Polonijo, Sremac, Galin) pripremili su i objavili referate koji osvjetljavaju Kuhačev doprinos etnomuzikologiji, etnokoreologiji i istraživanju usmene književnosti.

Obavljena su veća terenska istraživanja o čemu izvješćujemo u posebnom odjeljku ovoga teksta. Napisano je više članaka o pojedinim pitanjima folklorne glazbe (na primjer o ženama stvarateljima folklorne glazbe). Izrađen je pristup klasifikaciji folklorne glazbe u Hrvatskoj koji će poslužiti daljnjoj razradi i obradi podataka o folklornoj glazbi.

Zasnovana je kartoteka folklornih instrumenata u Hrvatskoj, nastavljen je rad na pripremi priručnika folklornih glazbenih instrumenata. U vezi s tim priprema se magistarska radnja o aerofonim i idiofonim glazbenim instrumentima u Hrvatskoj. U toku je izrada monografije o suvremenom folklornom glazbenom repertoaru jedne općine (Duga Resa), također magistarska radnja.

d) Folklorni ples

I na području folklornog plesa nastavljena su terenska istraživanja i u vezi s tim priprema građe o folklornom plesu i običajima uz ples po pojedinim pokrajinama. Započeto je istraživanje o nekim pitanjima iz povijesti folklornog plesa, i to posebice o odnosu »hrvatskoga tanca«, »čardaša« i »drmeša« i o tom napisana rasprava.

3. ETNOLOŠKA ISTRAŽIVANJA

Iz istraživanja običaja kao konteksta folklornom stvaralaštvu u posljednjim godinama u Zavodu za istraživanje folkloru razvilo se etnološko istraživanje širih razmjera. Ono je započeto kao analiza procesa interakcije tradicijske i suvremene kulture da bi se nastavilo istraživanjem strukture tradicijskoga mišljenja i promišljanjem povijesnih pristupa pojedinim fenomenima kojima se etnologija u nas tradicionalno bavi (pokusni brak, zadruga, načini gospodarenja). Bitna značajka etnoloških istraživanja u Zavodu jest već spomenuti pristup koji ne odvađa folklorne od etnoloških fenomena i koji se podjednako oslanja na etnološku i folklorističku teoriju.

U proteklom razdoblju dovršene su ove rasprave:

Struktura tradicijskoga mišljenja (»Školska knjiga« 1984). Na temelju doktorske disertacije (koja je također izrađena u okviru projekata Zavoda za istraživanje folkloru) napisan je prošireni tekst koji s jedne strane problematizira strukturu mišljenja koje zovemo tradicijskim a s druge strane kritički preispituje autore i djela koja su se u prošlosti bavila pitanjima narodne kulture. Kao rezultat istraživanja strukture tradicijskog mišljenja autorica Dunja Rihtman-Auguštin nudi slojeviti model tradicijskih društveno-kulturnih zajednica.

A Hundred Years of Bread and Wine: Culture, History and Economy of a Croatian Village (»Stotinu godina kruha i vina: kultura, povijest i gospodarstvo jednog hrvatskog sela«) studija — u stvari disertacija — o prigorskom selu izrađena je na temelju dubinskog terenskog istraživanja i u komparaciji s građom iznesenom u Rožičevoj monografiji »Prigorje« (Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena 1907, 1908). Autorica Olga Supek-Zupan obranila je doktorsku disertaciju na sveučilištu Michigan u Ann Arboru.

Dovršeno je istraživanje spomen-obilježja žrtvama u prometu. Taj fenomen suvremenog doba i automobilske civilizacije stavljen je u dijakronijski kontekst, razmotrena je njegova geografska rasprostranjenost i analiziran je s različitih aspekata (forma, psihosociološki aspekti, odnos prema smrti i sl.). Radnja je u stvari doktorska disertacija autorice Z. Rajković, obranjena na Filozofskoj fakulteti Univerze u Ljubljani 1984.

U toku je istraživanje kulture stanovanja u Žumberku (također doktorska disertacija) kao i povijest materijalne kulture gradišćanskih Hrvata (doktorska disertacija).

4. TERENSKA ISTRAŽIVANJA

U proteklom razdoblju obavljena su terenska istraživanja ekonomskog i simboličkog ponašanja u Gorici Svetojanskoj, načina stanovanja i običaja u Sošicama u Žumberku, proštenja u Ludbregu, običaja na Zlarinu, zatim istraživanje folklornoga glazbenog repertoara u Međimurju, u okolici Vojnića i posebno u Dugoj Resi, folklornih instrumenata u Gorskom kotaru, u Žumberku, Baniji, Primorju, Dalmaciji, Slavoniji, Prigorju, istraživanje plesa i plesnih običaja u Hrvatskom primorju, istraživanja pokladnih običaja u Novom Vindolskom, na Lastovu, u Loboru, u Turčišću, i u okolici Splita, usmene književnosti u Žrnovici kraj Splita, na Hvaru, u Virovitici, Kaniži, Feričancima i Šapatinovcima, u Komletincima, u Međimurju (Donja Dubrava, Kotoriba) te istraživanja dječjeg folkloru u Zagrebu, na Visu i drugdje.

Terenska istraživanja rezultiraju građom snimljenom magnetofonski, video-rekorderom, fotografskom i filmskom kamerom. Dio građe snimljen je u Zavodu prilikom posjeta pojedinih kazivača, a dio građe otkupljen je od sabirača amatera i stručnjaka.

Terenska istraživanja pretežno su u funkciji planiranih monografija. Potrebno je naglasiti nastavak terenskih istraživanja pokladnih običaja jer je predviđeno da se u sljedećim godinama ekipnim pristupom i radom priredi zbornik s monografskim priložima o pokladnim običajima u Hrvatskoj.

U posljednjim godinama zbog teškoća pri nabavi magnetofonske i video-opreme kao i zbog porasta cijena terensko istraživanje skopčano je sa sve većim troškovima i teškoćama.

5. FOLKLOR I PRIMJENA FOLKLORA

Usporedo s istraživanjem folklornog stvaralaštva Zavod za istraživanje folkloru trajno prati prezentaciju folkloru na različitim tipovima scena, na pojedinim regionalnim smotrama folkloru i u medijima masovnih komunikacija.

Pojedini suradnici Zavoda sudjelovali su na različitim stručnim razgovorima o pitanjima folkloru na sceni (vezanim za Omiški festival klapa, festival Međimurske popevke i dr.). Zavod za istraživanje folkloru također redovito surađuje s Kulturno-prosvjetnim saborom Hrvatske. Suradnici Zavoda su predavači na Ljetnoj školi folkloru i organizatori i sudionici specifičnih priredbi (Fašnik projekt 1982).

Od godine 1982. Zavod sudjeluje u organizaciji specijaliziranih priredbi Međunarodne smotre folkloru u Zagrebu (folkloru radionica, izložbe, okrugli stol stručnjaka i upubliciranje materijala s okruglog stola). Zavod se također angažirao na tome da rezultate svoga istraživačkoga rada redovito prikazuje široj javnosti. Tako je godine 1980. organizirana izložba fotografija »Folklor i mi« (autor Snježana Zorić). Izložba s odgovarajućim katalogom priređena je u Centru za kulturu općine Peščenica a ponovljena je u povodu Međunarodne smotre folkloru godine 1982.

Godine 1982. priređene su izložbe: »Povijest i tradicije otočka Zlarina« u povodu izlaska iz tiska monografije i njezina predstavljanja javnosti; izložba »Vjeronanja« priređena je u izlogu knjižare Znanje u Ulici socijalističke revolucije; izložba »Istraživanje folkloru danas« prikazana je u izlozima Znanstvene knjižare na Preradovićevom trgu. Godine 1983. priređena je izložba o istraživanju folkloru i kulture gradišćanskih Hrvata u povodu znanstvenog simpozija (2—4. 6. 1983). Izložba je prikazana i u izlozima Knjižnice Medveščak; u povodu 35-godišnjice rada Zavoda za istraživanje folkloru i promocije knjige Folklore and Oral Communication (»Narodna umjetnost« br. 19) priređena je izložba o dosadašnjoj djelatnosti Zavoda.

Godine 1984. uz 19. međunarodnu smotru folkloru u galeriji »Račić« priređena je tematska izložba etnološke literature o tradicijskoj ishrani i izložba fotografija i dijapozitiva o smotrama folkloru. Izložba o etnomuzikološkom radu F. Ks. Kuhača u povodu znanstvenog simpozija o njegovu životu i djelu priređena je u izlozima Znanstvene knjižare. Priređene su osim toga i različite manje prigodne izložbe (uz godišnje sastanke Hrvatskog etnološkog društva i prilikom predstavljanja knjiga suradnika Zavoda kao i prilikom posjeta uglednih znanstvenika Zavodu). U priređivanju izložbi sudjelovali su suradnici Zavoda (Dalbeilo, Galin, Lozica, Pavlović, Ritig-Beljak, Turčin, Zečević, Zorić).

6. SREĐIVANJE GRAĐE

U znanstvenom procesu koji teče u smjeru: istraživanje — sređivanje građe — studijski znanstveni rad samo sređivanje građe skupljene na terenu jedan je od ključnih koraka kojemu se u znanstvenim projektima Zavoda oduvijek poklanjala velika pažnja. Građa zabilježena na terenu bilo kojom od suvremene-

nih tehnika oprema se potrebnim podacima odnosno transkribira i sređuje u obliku zbirke. Dok taj posao nije obavljen, građu nije moguće upotrijebiti.

Trideset i pet godina rada Zavoda donijelo je u Dokumentaciju Zavoda veliku količinu zapisa, magnetofonskih vrpca i kazeta, fotografija, filmova i video-kazeta koje u isti mah tvore potencijal za znanstveno istraživanje, ali su i značajno kulturno blago jer se folklor mijenja pa nekih starijih oblika i pojava koji su zabilježeni u pojedinim minulim razdobljima sada gotovo uopće više nema.

Gomilanje građe otvara ne samo pitanja njezina što boljeg evidentiranja nego i potrebu što bržeg dolaženja do podataka. Pri tom se istraživač ili posjetilac, vanjski suradnik Zavoda ili neka vanjska institucija ili organizacija često ne može zadovoljiti samo građom koja se nalazi u Zavodu nego bi želio znati i sve o sličnim pojavama u cijeloj Hrvatskoj, cijeloj Jugoslaviji.

Zbog tih razloga u suradnji s Hrvatskim etnološkim društvom u Zavodu je započela akcija za stvaranje baze podataka o folkloru i tradicijskoj kulturi u Hrvatskoj i Jugoslaviji. Prva faza (odnosno nulta faza) te akcije je prikupljanje podataka o svim ustanovama u Hrvatskoj koje čuvaju folklornu građu. Provedena je anketa među takvim ustanovama i na temelju nje izrađen abecedni ispis svih institucija i organizacija koje se bave sakupljanjem i čuvanjem građe o tradicijskoj kulturi i folkloru u SR Hrvatskoj (uključene su i manje zbirke, školske i privatne zbirke).

Nadalje u kompjuter u SRCU ispisano je oko 3500 bibliografskih jedinica s podacima o folklornoj građi koju posjeduje Zavod za istraživanje folklor.

U daljnjoj fazi rada uključit će se sustav podataka o građi o tradicijskoj kulturi i folkloru u međunarodni sustav koji primjenjuje UNESCO i povezat će se s institucijama u zemlji koje imaju ili izgrađuju banke podataka o pojedinim srodnim područjima kulture. U budućnosti također predstoji daljnja obrada folklorne građe radi njezina unošenja u predviđeni sustav koji bi omogućio bolje i brže znanstveno korištenje odgovarajućih podataka jednako kao i primjenu te građe u kulturnoj praksi.

Usporedo s tom akcijom radilo se na zaštiti folklorne građe pohranjene u Zavodu (mikrofilmiranje).

7. OSTALA ZNANSTVENA DJELATNOST

a) Zavod za istraživanje folklor bio je organizator 6. zasjedanja Studijske grupe Međunarodnog savjeta za folklornu glazbu (IFMC) u Medulinu kraj Pule od 17. do 20. rujna 1979. Na tom skupu sudjelovalo je 14 referenata iz šest evropskih zemalja i dva suradnika Zavoda, jedan i kao referent. Referati su objavljeni u 5. svesku Musikethnologische Sammelbände pod naslovom »Historische Volksmusikforschung, Kongress-Bericht Medulin 1979«, Graz 1981.

b) Zavod je također bio suorganizator znanstvenog skupa: »Povijesne paralele hrvatske i slovenske etnologije (1848—1945)«, Varaždin 9. i 10. prosinca 1982. Taj

znanstveni skup održan je u zajednici s Hrvatskim etnološkim društvom, Slovenskim etnološkim društvom i Gradskim muzejem Varaždin kao drugi u nizu zajedničkih znanstvenih skupova slovenskih i hrvatskih etnologa o pitanjima povijesti i metodologije naših znanosti. Zavod je u suradnji s Hrvatskim etnološkim društvom izradio nacrt skupa; četiri suradnika Zavoda održala su referate a više njih sudjelovalo je na skupu.

c) Zavod za istraživanje folklor (Zagreb) i Institut za folklor »Marko Cepenkov« (Skopje) organizirali su pod okriljem Jugoslavenske komisije za UNESCO skup stručnjaka za folklor balkanskih zemalja o pitanjima zaštite folklor (Ohrid, 6—8. srpnja 1983). Sudjelovali su etnolozi i folkloristi iz Rumunjske, Bugarske, Turske i svih jugoslavenskih republika. Kao osnovica rasprave poslužili su referati D. Rihtman-Auguštin: »Zaštita folklor: problemi i akcije« i V. Turčin: »Mogućnosti kompjuterske obrade dokumentacijske građe o folkloru«. Na temelju referata vođena je diskusija o modalitetima zaštite folklor, o uklapanju u UNESCO-vu akciju zaštite te o mogućnostima izrade balkanskog registra institucija koje istražuju folklor i tradicijsku kulturu i pohranjuju građu.

d) Suradnici Zavoda sudjelovali su u sveučilišnoj nastavi i bili mentori pri izradi magistarskih radnji i članovi komisija za izradu doktorskih disertacija. Jerko Bezić predaje etnomuzikologiju na Muzičkoj akademiji u Zagrebu; Maja Bošković-Stulli održala je predavanje u Dubrovniku u Centru za postdiplomski studij; Olga Supek-Zupan u istom Centru za postdiplomski studij na kursovima »Women and Work« i »American Social Order and its Culture«. Dunja Rihtman-Auguštin održala je predavanje »Narodna kultura — svakodnevna kultura« na Odsjeku za etnologiju, OOUR Humanističke i društvene znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

U školskoj godini 1984/85. u suradnji s Odsjekom za etnologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu započela je nastava III stupnja etnologije. Znanstveni suradnici Zavoda sudjeluju u organizaciji i nastavi kolegija »Novije etnološke teorije«.

e) U razdoblju o kojem izvješćujemo suradnici Zavoda sudjelovali su na brojnim znanstvenim skupovima u zemlji i u inozemstvu:

- **Kongresi Saveza udruženja folklorista Jugoslavije:** godine 1979, 26. kongres SUFJ, Kragujevac: Jerko Bezić, Grozdana Marošević i Krešimir Galin (svi s referatima); godine 1980, 27. kongres SUFJ, Banja Vrućica: Maja Bošković-Stulli, Dunja Rihtman-Auguštin, Jerko Bezić, Ivan Lozica, Tanja Perić-Polonijo, Stjepan Sremac (svi s referatima) i Zorica Rajković; godine 1981, 28. kongres SUFJ, Sutomore: Jerko Bezić, Grozdana Marošević, Ljiljana Marks (svi s referatima); godine 1982, 29. kongres SUFJ, Hvar: Jerko Bezić, Zorica Rajković, Ivan Lozica, Grozdana Marošević i Krešimir Galin (svi s referatima); godine 1983, 1. kongres jugoslavenskih etnologa i folklorista, Rogaška Slatina: Krešimir Galin, Maja Povrzanović (s referatima), Jerko Bezić, Grozdana Marošević; godine 1984, 31. kongres SUFJ u Radovišu: Jerko Bezić, Krešimir Galin i Grozdana Marošević (s referatima).
- **Savjetovanja i kongresi Saveza etnoloških društava Jugoslavije:** godine 1979, 16. savjetovanje SEDJ, Dojran: Dunja Rihtman-Auguštin, Aleksandra Muraj i Zorica Rajković (sve s referatima); godine 1981, 17. savjetovanje SEDJ, Neum: Dunja Rihtman-Auguštin, Zorica Rajković (s referatima); godine 1983, 1. kongres jugo-

dunja rihtman-auguštin: trideset i pet godina rada zavoda za istraživanje folklor

slavenskih etnologa i folklorista, Rogaška Slatina: Olga Supek-Zupan, Dunja Rihtman-Auguštin (s referatima) i Zorica Rajković, Aleksandra Muraj, Divna Zečević.

- **Godišnji sastanci Hrvatskog etnološkog društva:** godine **1979:** Zorica Rajković, Dunja Rihtman-Auguštin; godine **1980:** Zorica Rajković, Dunja Rihtman-Auguštin, Maja Bošković-Stulli (s referatima), te Grozdana Marošević, Tanja Perić-Polonijo, Ivan Lozica i Aleksandra Muraj; godine **1981:** Maja Bošković-Stulli, Dunja Rihtman-Auguštin, Jerko Bezić (s referatima) i veći broj suradnika Zavoda bez referata, godine **1982:** Aleksandra Muraj, Olga Supek-Zupan i Nives Ritig-Beljak s referatima i veći broj suradnika Zavoda bez referata, godine **1983.** Dunja Rihtman-Auguštin, Jerko Bezić, Krešimir Galin, Vesna Turčin (s referatima); godine **1984.** više suradnika Zavoda. Od godine 1981, Hrvatsko etnološko društvo i Slovensko etnološko društvo organiziraju zajedničke sastanke. U njihovoj organizaciji održan je prvi znanstveni skup »Povijesne paralele slovenske i hrvatske etnologije« u Ormožu 1981. Na skupu su referate održali Maja Bošković-Stulli, Dunja Rihtman-Auguštin i Jerko Bezić.

Na drugom znanstvenom skupu »Povijesne paralele hrvatske i slovenske etnologije (1848—1945.)« u Varaždinu, koji je održan 9. i 10. prosinca 1982. s referatima su sudjelovale Dunja Rihtman-Auguštin i Aleksandra Muraj. U prosincu 1984. održan je treći skup »Povijesne paralele slovenske i hrvatske etnologije« u Portorožu. Olga Supek-Zupan i Ivan Lozica održali su referat i prikazali film o pokladnim običajima u Kastavštini.

- **Ostali znanstveni skupovi u zemlji:**

Godine **1979.** na znanstvenom skupu u povodu **60. obljetnice Etnografskog muzeja u Zagrebu** (22. i 23. 10.) sudjelovala je Dunja Rihtman-Auguštin s referatom; na **Danima Kajkavske kulture** u Krapini (7. 9.) sudjelovala je Nives Ritig-Beljak s referatom; ista autorica sudjelovala je s referatom na skupu **Suvremeni teoretski pogledi uz problematiku narodnih manjina** (13. i 14. 6.).

Godine **1980.** na dva simpozija koja je održalo Slovensko etnološko društvo (**O metodi rada na monografiji** u Ljubljani i **Janez Trdina — etnolog** u Novom Mestu), sudjelovala je Aleksandra Muraj (s referatom na simpoziju o Trdini).

Na znanstvenom skupu **o štokavskom jeziku** u organizaciji JAZU (18. i 19. 5.) sudjelovala je Divna Zečević-Zdunić s referatom. Na nekoliko sastanaka **Međuakademijskog odbora za ispitivanje narodne tradicionalne obredne religiozne muzike** u Jugoslaviji sudjelovao je Jerko Bezić s referatom.

Godine **1981.** Aleksandra Muraj sudjelovala je na savjetovanju o **etnoparku u Sloveniji** (Ljubljana) i na **Savjetovanju o ruralnom nasljeđu** u organizaciji Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu. Dana 18. i 19. 12. 1981. na simpoziju o **Našem usmenom narodnom stvaralaštvu danas** u organizaciji Instituta za književnost u Beogradu sudjelovale su Maja Bošković-Stulli i Ljiljana Marks s referatima.

Na tribini Sociološkog društva Hrvatske o temi **Seoska žena danas** sudjelovale su Dunja Rihtman-Auguštin i Zorica Rajković. Godine **1982.** Divna Zečević-Zdunić sudjelovala je s referatom na znanstvenom skupu **Fra Filip Grabovac i njegovo**

doba (30. 9. do 2. 10.) u Sinju. Na simpoziju **Vatroslav Jagić danas** (Zagreb — Varaždin, 13. do 15. 12.) referate su održale Maja Bošković-Stulli i Divna Zečević-Zdunić.

Godine 1983. na znanstvenom skupu u Donjoj Stubici (2. do 4. 10.) **Etnomuzikologija u Jugoslaviji '83** s referatima su sudjelovali Jerko Bezić i Grozdana Marošević.

Kao referenti na **Znanstvenom skupu u povodu 450. godišnjice dolaska Hrvata u Gradišće** sudjelovali su Jerko Bezić i Nives Ritig-Beljak (2. do 4. 6. 1983).

Vesna Turčin sudjelovala je s referatom na konferenciji **Informacijska tehnologija u bibliotekama i INDOK centrima**, a s posterom »Narodna umjetnost« na **10. savjetovanju o naučnim i stručnim publikacijama i polupublikacijama** (Zagreb, 10. do 14. 10.). Ivan Lozica je 22. 12. s referatom prisustvovao na znanstvenom skupu **Folklorni teatar u balkanskim i podunavskim zemljama**. Godine 1984. na **Danima hvarskog kazališta** održanim u Hvaru, 9. do 12. 6. s referatima i multimedijalnom projekcijom »Poklade« sudjelovali su Maja Bošković-Stulli, Ivan Lozica, Tanja Perić-Polonijo, Olga Supek-Zupan i Zorica Rajković.

Na **2. sastanku etnomuzikologa Jugoslavije** u Radovišu (29. i 30. 9.) s referatima su sudjelovali Jerko Bezić i Krešimir Galin. Divna Zečević-Zdunić kao referent (s 2 referata) sudjelovala je na simpoziju **Glina 1284—1944—1984** (6. do 8. 10.). Ista je autorica održala referat na znanstvenom skupu **Vrijeme i djelo Matije Antuna Reljkovića** u Novoj Gradiški, 25. do 27. 10.

Zavod za istraživanje folkloru od 1983. u sklopu Međunarodne smotre folkloru organizira okrugli stol stručnjaka: godine 1983. o temi »Folklorna priredba u gradu« (26. 7.) a 1984. o temi »Folklor i turizam« (26. 7.).

— Međunarodni kongresi i simpoziji u zemlji i u inozemstvu:

Godine 1979. Jerko Bezić je od 19. do 21. 10. sudjelovao na skupu **Rassegna corale di ricerca e studi del canto corale friulano** (Camino al Tagliamento, Udine).

Maja Bošković-Stulli i Dunja Rihtman-Auguštin bile su gosti na **kongresu Njemačkog udruženja za etnologiju** u Kielu 16. do 21. 6. 1979. Olga Supek-Zupan je s referatom sudjelovala na **Simpoziju o ruralnoj ekonomiji i društvu u istočnoj Evropi**, Bellagio, Italija, 23. do 28. 6. 1980. Od 13. do 17. 5. 1980. na **Sedmoj konferenciji međunarodne studijske grupe za istraživanje folklornih glazbala** u Seggau pokraj Graza (Austrija) sudjelovali su Jerko Bezić, Grozdana Marošević i Krešimir Galin (s referatom). Od 18. do 21. 11. 1980. u Vinkovcima je održan 5. međunarodni simpozij **Ethnographia Pannonica** o temi **Žena u seoskoj kulturi Panonije**. Sudjelovali su s referatima suradnici Zavoda — Maja Bošković-Stulli, Jerko Bezić i Dunja Rihtman-Auguštin, te Nives Ritig-Beljak bez referata. U siječnju 1981. suradnici Zavoda Jerko Bezić, Grozdana Marošević, Krešimir Galin i Stjepan Sremac sudjelovali su na **Seminaru o folkloru južnoslavenskih naroda u Mađarskoj**, u Pečuhu.

Jerko Bezić sudjelovao je s referatima na **Međunarodnom simpoziju IFMC** u Kolobrzegu u Poljskoj i u Weimaru (19. do 24. 10.) na **zasjedanju studijske grupe IFMC za analizu i sistematizaciju folklorne glazbe**. Isti autor sudjelovao je 1981. i na međunarodnom simpoziju **o etničkim tradicijama i suvremenosti** u Ohridu (30.

9.). Na 9. kongresu narodnih tradicija o temi **folklorističko istraživanje i škola**, Gorizia (Italija) 26. do 28. 8. 1982. sudjelovale su Dunja Rihtman-Auguštin i Ljiljana Marks s referatima. Od 25. 10. do 4. 11. 1982. u Dubrovniku na seminaru američkih studija o **aspektima visoke i popularne kulture u SAD**, Olga Supek-Zupan održala je dva predavanja. Divna Zečević-Zdunić sudjelovala je na tom seminaru. U rujnu 1982. Dunja Rihtman-Auguštin sudjelovala je s referatom na 6. simpoziju **Ethnographiae Pannonicae** u Tati, Mađarska.

U listopadu 1983. Dunja Rihtman-Auguštin sudjelovala je s referatom na simpoziju **Ethnographia Europaea** održanom u Matrafüredu, Mađarska. Tom prilikom održala je predavanje na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Budimpešti o istraživanju suvremenog folkloru u Zagrebu. Godine 1983. održano je **Osmo zasjedanje Studijske grupe za folklorna glazbala ICTM-a** u Piranu (5. do 11. 5.). S referatima su sudjelovali Jerko Bezić, Krešimir Galin i Grozdana Marošević.

Na **Petom balkanološkom kongresu** (5. kongres Međunarodne asocijacije za proučavanje jugoistočne Evrope) u Beogradu od 11. do 17. 9. 1984. s referatima su sudjelovali Ivan Lozica, Tanja Perić-Polonijo i Olga Supek-Zupan.

Na zasjedanju Studijske grupe ICTM-a u Pürggu (Austrija) kao referenti su bili Jerko Bezić i Grozdana Marošević. Jerko Bezić sudjelovao je na drugom kolokviju ICTM-a **Historical Approaches to Orally Transmitted Music: Perspectives and Methodologies** u Wiewersdorfu, 17. do 24. 4. 1984. kao referent.

Dunja Rihtman-Auguštin je s referatom sudjelovala na konferenciji **Folklor i država u suvremenoj istočnoj Evropi** u Bellagiu (Italija), 26. 8. do 1. 9. 1984.

— Sudjelovanje u aktivnostima UNESCO-a:

Kao predstavnik jugoslavenske vlade Dunja Rihtman-Auguštin sudjelovala je na zasjedanju UNESCO-vog komiteta vladinih stručnjaka: tema zasjedanja bila je zaštita folkloru (Pariz, 22. do 26. 2. 1982). U ljetu 1982. Zorica Rajković je boravila u Meksiku gdje je na poziv meksičke vlade učila meksičku djecu naše folklorne plesove za nastup prilikom održavanja međunarodne konferencije UNESCO-a o kulturnim politikama.

f) U proteklom razdoblju na specijalizaciji u Zavodu bili su:

1979/1980.	Frank Dubinkas	SAD	doktorska disertacija, kulturalna antropologija
1979/1980.	Phyllis Easland	SAD	istraživanje običaja
1981.	Joseph Conrad	SAD	arhivsko istraživanje usmene književnosti
1981.	John Steve Miletich	SAD	usmena književnost
1982.	Deborah Sirko	SAD	folklorna glazba
1982/1983.	Jonathan Still	V. Brit.	folklorna glazba
1983/1984.	Keiko Tamaki	Japan	folklorna glazba
1984.	Sándor Horváth	Mađarska	povijest hrvatske etnologije

g) U okviru suradnje s Etnološkim institutom Mađarske akademije znanosti Zavod su posjetili Tamás Hofer i Iлона Nagy (1983.). Na jednotjednom studijskom bo-

ravku u Zavodu bili su Endre Füzes (21. do 27. 11. 1983.) i Éva Pócs (24. do 31. 10. 1984.). Olga Supek-Zupan je zauzvrat od 19. do 25. 2. 1984. bila na studijskom boravku u Akademiji znanosti i umjetnosti u Budimpešti gdje je održala predavanja o istraživanju u Gorici Svetojanskoj.

h) Na poziv znanstvenog vijeća Zavod za istraživanje folkloru u proteklim su godinama posjetili neki od uglednih etnologa i folklorista koji su održali predavanja iz svog područja i raspravljali sa suradnicima Zavoda o zajedničkim temama. Bili su to:

Roberto Leydi, etnomuzikolog iz Milana,

Tamas Hofer, suradnik Etnografskog instituta Mađarske akademije znanosti,

Slavko Kremenšek, etnolog iz Ljubljane,

Cyril Belshaw, glavni urednik Current Anthropology iz Chicaga,

Manuel Antonio Ortiz, suradnik Instituta za folklor u Caracasu,

Julio Taurequi, suradnik Instituta za folklor u Caracasu,

Ute Mohrmann, predstojnica Katedre za etnologiju iz Berlina,

Ingeborg Weber-Kellermann, predstojnica Instituta za evropsku etnologiju i istraživanje kulture iz Marburga,

Jukka Pentikäinen, suradnik u Odjelu za komparativnu religiju i antropologiju na Univerzitetu u Helsinkiju,

Eszter Kisban, suradnica Etnografskog instituta Mađarske akademije znanosti,

Dagmar Burkhart, suradnica Balkanološkog odjela Berlinskog sveučilišta,

Eugene A. Hammel, akademik, profesor Sveučilišta u Berkeleyu.

Zavod su osim toga posjetili (rad u biblioteci i dokumentaciji): Andrijana Gojko-
vić, etnomuzikolog iz Beograda; prof. Hans Peter Stoffel, University of Auckland,
New Zealand; Herbert Henck, pijanist iz Kölna; Umberto Grassi, filmski režiser iz
Rima; Elena Zottoviceanu, Alexandru Tiberiu i Titus Moisescu, Muzikološki institut
iz Bukurešta; Roberto Leydi, etnomuzikolog iz Milana; Zoja Karanović, asistent iz
Temerina; Đenana Buturović, naučni savjetnik Zemaljskog muzeja iz Sarajeva; Esma
Smailbegović, asistent Instituta za jezik i književnost iz Sarajeva; Jasna Andrić,
asistent Filozofskog fakulteta iz Zagreba; Munib Maglajlić, znanstveni suradnik In-
stitutu za jezik u Sarajevu; Ilona Nagy i Tamas Hofer, suradnici Mađarske akade-
mije znanosti iz Budimpešte; dr Slavko Kremenšek iz Ljubljane; Vlasta Domaći-
nović, stručni suradnik Centra za etnološki atlas; Mark Forry, etnomuzikolog iz
Kalifornije, SAD; Nedjeljko Mihanović, viši znanstveni suradnik Zavoda za knji-
ževnost i teatrologiju JAZU iz Zagreba; Rade Šerbedžija, glumac iz Zagreba; Tomica
Simović, kompozitor iz Zagreba; Bohdan Mykytiuk, profesor; Žarko Potočnjak, glu-
mac iz Zagreba; Mile Rupčić, glumac iz Zagreba; Ratko Aleksa, novinar iz Zagreba;
Vladimir Kapun, direktor biblioteke iz Čakovca; Mira Buljan, književnik iz Zagre-
ba; Branimir Donat, književnik iz Zagreba; Vladimir Haklik, muzičar iz Beča; Cyril
S. Belshaw, glavni urednik Current Anthropology iz Chicaga, SAD; Antonio Ortiz i
Julio Taurequi iz Instituta za folklor u Caracasu, Venezuela; Ute Mohrmann, pred-
stojnica Katedre za etnologiju iz Berlina; Ingeborg Weber-Kellermann, predstojnica
Instituta za evropsku etnologiju i istraživanje kulture iz Marburga sa suradnicima;
studenti na Institutu za kulturnu antropologiju i evropsku etnologiju (prof. Ina-Maria
Greverus); Tanja Lorković, bibliotekarski savjetnik iz Iowe, SAD; Elsie Dunin,
etnokoreolog iz SAD; Füzes Endre, etnolog iz Budimpešte; Neven Marovich, novinar
iz Australije; Sándor Horváth, muzeolog iz Mađarske; Éva Pócs, znanstveni suradnik

MTA Néprajzi Kutatócsoport iz Budimpešte, kao i više profesora, nastavnika, novinara, voditelja KUD-ova, studenata (Filozofskog fakulteta i Muzičke akademije u Zagrebu), postdiplomanada i doktoranada Sveučilišta u Zagrebu i iz drugih gradova Jugoslavije.

3. Radnici Zavoda za istraživanje folkloru

U proteklom razdoblju u Zavodu za istraživanje folkloru bili su zaposleni ovi znanstveni radnici:

- dr Dunja Rihtman-Auguštin, dr Maja Bošković-Stulli (otišla u mirovinu 1979.) i dr Jerko Bezić, znanstveni savjetnici
- dr Divna Zečević-Zdunić, znanstveni suradnik
- mr Zorica Rajković, dr Olga Supek-Zupan, mr Ivan Lozica, mr Ljiljana Marks, mr Tanja Perić-Polonijo i mr Aleksandra Muraj, znanstveni asistenti
- Nives Ritig-Beljak, Stjepan Sremac, Krešimir Galin, Grozdana Marošević, asistenti
- Maja Povrzanović, asistent pripravnik
- stručni suradnik Nikola Bonifačić Rožin (otišao u mirovinu 1979.).

U biblioteci i dokumentaciji Zavoda radili su mr Vesna Turčin, Mirena Pavlović, Snježana Zorić i Marija Dalbello.

Tajnica Zavoda je Katarina Bišćan.

Za čistoću i dostavu brinula se Ana Lekić.

U razdoblju o kojem izvješćujemo iz Zavoda je otišao mr Milivoj Vodopija, a došli su znanstveni asistenti mr Aleksandra Muraj, mr Tanja Perić-Polonijo i asistenti Grozdana Marošević i Maja Povrzanović te bibliotekar Marija Dalbello.

U ovom razdoblju doktorske disertacije uspješno su obranile Divna Zečević-Zdunić, Olga Supek-Zupan i Zorica Rajković, a magistarsku radnju Ljiljana Marks.

Godine 1979. dr Jerko Bezić izabran je u zvanje znanstvenog savjetnika, godine 1984. dr Divna Zečević-Zdunić izabrana je u zvanje više znanstvene suradnice, a dr Zorica Rajković u zvanje znanstvene suradnice.

Završavajući ovaj izvještaj s pijetom se sjećamo umirovljenih suradnika Instituta za narodnu umjetnost, prof. Živka Kljakovića i prof. Stjepana Stepanova koji su preminuli u ovom razdoblju.

Bibliografija suradnika i pregled dokumentacijske građe Zavoda za istraživanje folkloru 1948—1984. bit će objavljeni zasebno.